

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2024

aruandeaasta lõpp: 31.12.2024

nimi: Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

registrikood: 80007884

postiaadress: Harju maakond, Tallinn, Kesklinna linnaosa,
Pärnu mnt 141

postisihthnumber: 11314

telefon: +372 6009349

e-posti aadress: info@epkk.ee

veebilehe aadress: www.epkk.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	17
Bilanss	17
Tulemiaruanne	18
Rahavoogude aruanne	19
Netovara muutuste aruanne	20
Raamatupidamise aastaaruande lisad	21
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	21
Lisa 2 Raha	22
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	23
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	24
Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud	24
Lisa 6 Kasutusrent	24
Lisa 7 Võlad ja ettemaksed	25
Lisa 8 Annetused ja toetused	25
Lisa 9 Tulu ettevõtlusest	26
Lisa 10 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	26
Lisa 11 Mitmesugused tegevuskulud	27
Lisa 12 Tööjõukulud	27
Lisa 13 Muud kulud	27
Lisa 14 Intressitulud	27
Lisa 15 Seotud osapooled	28
Aruande allkirjad	29
Vandeauditori aruanne	30

MTÜ EESTI PÕLLUMAJANDUS-KAUBANDUSKODA

TEGEVUSARUANNE 2024

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (EPKK) seisab oma liikmeskonna huvide eest nii Eestis kui ka Euroopa Liidu tasandil. Meie eesmärgiks on olla usaldusväärseks partneriks riigile põllumajandust, toidutootmist ja -töötlemist, maamajandust ning metsandust puudutavate otsuste kujundamisel.

EPKK nõukogu kinnitas 18. oktoobril 2023.a toimunud koosolekul ajakohastatud EPKK strateegia aastateks 2024-2026.

EPKK visioon – oleme ringbiomajandusettevõtjate ühishuvide koondaja ja eestkõneleja.

EPKK missioon – töötame Eesti taastuvate loodusvarade tõhusa ja kestliku väärimise nimel.

EPKK strateegilised eesmärgid on:

1. Ettevõtluskeskkond on soodne ja liikmete huvid on kaitstud nii Eestis kui ka EL tasandil;
2. Kojas mõjukus on suurenenud – koda on riigile usaldusväärne ja üks peamisi partnereid põllumajandust, toidutootmist, maamajandust ja metsandust puudutavate otsuste kujundamisel;
3. Toodang vastab muutuvatele kvaliteedi- ja keskkonnanõuetele ning on tuntud nii kodu- kui ka välisriigis;
4. Liikmed teevad koostööd horisontaalselt, vertikaalselt ning ühistult;
5. Ringbiomajandusega seotud valdkondade haridus on kõrgel tasemel ja hinnatud;
6. Põllumajanduse, eesti toidu ja maaelu maine on hea;
7. Roheülemineku keskkonna-, kliima- ja toidujulgeoleku ning majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid on tasakaalus;
8. EPKK on hea sisekliimaga inimeste arengut toetav atraktiivne tööandja.

1. Ettevõtluskeskkond on soodne ja liikmete huvid on kaitstud nii Eestis kui ka EL tasandil

1.1. Poliitikakujundamises osalemine: Liikmete ja nende liikmeks olevate isikute huvide esindamine ja kaitsmine Eestis

2024.a esitati EPKK-le arvamuse esitamiseks 101 erinevat õigusakti, millest kirjalikud seisukohad koostati 31 õigusaktile. EPKK esitas argumenteeritud ettepanekud järgmistele eelnõudele:

- ✓ Metsaseaduse ja planeerimiseaduse täiendamise seadus, 17.01;
- ✓ Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse, looduskaitseaduse ja metsaseaduse muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamine, 17.01;
- ✓ Hädaolukorrasseadus, 22.01
- ✓ Reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, 29.02;
- ✓ Väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuded, 19.03;
- ✓ Magustatud joogi maksu seadus, 27.03;
- ✓ Loomade heaolu pakett, Eesti seisukohad, 11.03;
- ✓ Maamaksuseaduse muutmine,
- ✓ Jäätmete seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, 18.04;
- ✓ Veterinaarseaduse eelnõu kavand, 31.05;
- ✓ “Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri” muutmine, 27.06,

- ✓ Maaparanduse uurimistöö, maaparandussüsteemi projekteerimise, maaparanduse omanikujärelevalve ja maaparanduse ekspertiisi ala vastutava spetsialisti täienduskoolituse nõuded, 01.07;
- ✓ Alkoholi määratlemise, kirjeldamise ja müügiks esitlemise nõuded, 05.07;
- ✓ Töölepingu seaduse muutmise seadus, 21.07
- ✓ Loomakaitseseaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus, 08.07;
- ✓ Veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramise täpsemad nõuded ning kvaliteediklasside määramiseks tunnustamise kord, 08.07;
- ✓ Kliimakindla majanduse seadus, 05.08;
- ✓ Vedelkütuse erimärgistamise seaduse, liiklusseaduse ja raskeveokimaksu seaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsus (põllumajandusveok), 26.08;
- ✓ Looduskaitseseaduse ja jahiseaduse muutmise seadus, 11.09;
- ✓ Metsaseadus, 12.09;
- ✓ Väikeses koguses esmatoodete tarnimise hügieeninõuded, 24.09;
- ✓ Taustakontrolli määrus, 30.09;
- ✓ Töölepingu seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, 21.11;
- ✓ Jäätmereform, 29.11
- ✓ Toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2025. aastal, 04.12;
- ✓ Perioodi 2023–2027 mesilaste korjeala toetus, 12.12;
- ✓ Perioodi 2023–2027 ökoalade toetus, 13.12;
- ✓ Perioodi 2023–2027 keskkonnasõbraliku majandamise toetus, 13.12;
- ✓ Hädaolukorrased (sideteenused), 16.12;
- ✓ Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadused, 17.12;
- ✓ Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, 19.12.

1.2. Poliitikakujundamises osalemine: liikmete ja nende liikmeks olevate isikute huvide esindamine ja kaitsmine rahvusvahelisel tasemel

EPKK jätkas koostööd Euroopa katusorganisatsioonidega. EPKK esindajad osalesid Copa-Cogeca töögruppide ja Euroopa Komisjoni nõuandvate tööühmade töös, piimakauplejate liidu Eucolait aastakoosolekul ning teistel organisatsioonide koosolekutel. Eesti ettevõtjate huvide kaitsmiseks Euroopa Liidu otsustusprotsessides tehti tihedat koostööd eelkõige Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga ning Eesti Vabariigi Alalise Esindusega EL juures.

Olulisemad teemad EL tasandil olid strateegiline dialoog EL põllumajanduse tuleviku üle, loomade heaolu transpordil, uute genoomitehnikate heakskiit EL-is, raadamisvabade toodete määrus, Euroopa metsaseire ja strateegilise planeerimise määrus, mullaseiredirektiiv, looduse taastamise määrus, pakendimäärus, roheväidete direktiiv, jäätmete raamdirektiivi läbivaatamine, ebaausad kaubandustavad ja põllumeeste rolli tugevdamine tarneahelas, hommikusöögidirektiivid (sh mee päritolu märgistamine), süsinikueemalduse sertifitseerimise raamistik, tööstusheite direktiiv, AgETS (süsinikuheidete kauplemissüsteemi rakendamine põllumajandussektoris), Venemaa sõda Ukrainas ning sellest tulenevad muutused turuolukorras ja rahvusvahelises kaubanduses, ELi-Mercosuri kaubandusleping, ELi kaubandussuhted Hiinaga. Jätkusid tavapäraselt kord kvartalis toimuvad Põhja- ja Baltimaade organisatsioonide juhtide ja esindajate kohtumised. Sarnased regulaarsed kohtumised toimusid ka Vysegradi riikide (Tšehhi Vabariik, Poola, Ungari, Slovakkia, Horvaatia, Rumeenia) põllumajandusorganisatsioonide esindajatega. Toimusid mitmed põllumeeste meelevaldused, sh Copa-Cogeca ja FDSEA67 (Prantsusmaa organisatsiooni FNSEA kohalik filiaal) kes korraldasid koordineeritud üleeuroopalise välk-aktsiooni Strasbourgis Euroopa Parlamendi ees täiskogu nädalal

12. märtsil 2024 egiidi all “EL peab joonduma oma põllumajanduskompassi järgi!” Copa-Cogeca liikmesorganisatsioonide presidendid saatsid 11. novembril Euroopa Komisjoni presidendile Ursula von der Leyenile avatud kirja ELi-Mercosuri lepingu kohta, millele kirjutasid alla enamuse liikmesorganisatsioonide juhid. Kirjas selgitatakse, et Euroopa põllumajanduse seisukohalt on vajalik, et EL võtaks kasutusele tõhusamad meetmed meie tootjate kaitsmiseks ja tagaks, et vabakaubandus ei kahjusta kestlikkust ega õiglast konkurentsi. 9. detsembril 2024 korraldas Copa-Cogeca koos Belgia organisatsioonidega ühismeeleavalduse “EL-Mercosur: KES maksab arve?” Baltimaade ja Vysegradi riikide põllumajandusorganisatsioonid saatsid ühiskirja EL institutsioonidele toiduulgeoleku tagamise tähtsusest praeguses kriitilises geopoliitilises olukorras ning vajadusest võtta konkreetseid samme liikmesriikide abistamiseks, sh eelarve kindlustamisest, kriisiohjamise tagamiseks. 28. novembril toimus EPKK ja Läti Põllumeeste Parlamendi esindajate kohtumine Euroopa Komisjoni Põllumajanduse Peadirektoraadi jätkusuutlikkuse osakonna direktori Gijs Schilthuisiga. Arutelu keskendus meie piirkonna ÜPP väljakutsetele ja tulevikule, rõhutades Balti regiooni eripärasid ning sektori vajadusi. 2024. aastal toimus kokku 100 erinevat Copa-Cogeca ning Euroopa Komisjoni kohtumist.

1.3. Soodsa ettevõtluskeskkonna kujundamine suhtes teiste osapooltega

Koostöö arendamiseks korraldatakse igal aastal põllumajandusgrupi kohtumine PRIA esindajatega. 30. aprillil toimus koosolek, mil arutati erinevaid tootjate probleeme seoses PRIA toetustootluste ja tööprotsessidega ning edastati PRIA e-põlluraamatu tagasiside. Põllumajandus- ja Toiduameti nõukogu koosolekud toimusid 3. aprillil ja 2. oktoobril, kliendinõukoda juhib EPKK toiduvaldkonna juht Meeli Lindsaar.

2. Koja mõjukus on suurenenud – koda on riigile usaldusväärne ja üks peamisi partnereid põllumajandust, toidutootmist, maamajandust ja metsandust puudutavate otsuste kujundamisel

Riigikogu valmiste järgselt kohtuti erinevate VV nimetatud ministritega ning tutvustati EPKK põhiseisukohti. 2024.a osaleti kutsutuna valdkondlike teemasid kajastatavatel EPKK Riigikogu Maaelukomisjoni, Majanduskomisjoni ja Riigikaitsekomisjoni istungitel.

PÕLLUMAJANDUS- JA MAAELUPOLIITIKA

2024. aasta oli põllumajandussektoris seoses ekstreemsete ilmastikutingimustele keeruline ning erakorralise abi saamiseks pöörduiti mitmel korral Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poole, kelle esindajatega mitmel korral kohtuti. Lisaks oli EPKK esindaja kaastatud Riigikogu komisjonide töösse. Veel oli päevakorras Strateegiakava meetmete muutmine, millega seoses ministrile mitmeid pöördumisi tehti. Lisaks oli EPKK kaasatud ka uue perioodi (2027+) ÜPP eesmärkide väljatöötamisse. Jätakuvalt oli päevakorras ka maamaksu seaduse muutmine, mille osas EPKK riigiametite poole pöördus. 15. oktoobril toimunud Riigikogu Maaelukomisjonis arutati maamaksu tõusu ja kasutustvalduste tasu tõusu. Probleemiks on, et maamaksu puhul on metsa- ja põllumaa sama määraga tasustatud. EPKK esindaja oli kaastanud ka Rohetiigri Maakasutuse teekaardi koostamise nõukogu töösse.

Jahinduses oli 2024. aastal mitmeid olulisi teemasid. EPKK on erinevaid huvitatud osapooli (põllumajandustootjad, teadlased, ametnikud, vabaihendused ja teised huvitatud osapooled) ühendava **platvormi Hanekonsortsium** liige, mida juhib Keskkonnaamet. 2024. aastal toimus üks hanekonsortsiumi koosolek. Jahieeskirja muutmise ja Keskkonnaameti korraldusega lubati taas haneliste kevadine heidutusjaht. Heidutusjaht siiski peatati kohtu poolt ning sellega seoses toimus

mitmeid kohtumisi. EPKK esindaja Ragnar Viikoja ning EPKK nõukogu liikmed Jaanus Põldmaa ja Olav Kreen osalesid mitmel jahindust puudutaval kokkusaamisel. 02. aprillil toimus jahinduse ümarlaud Keskkonnaametis, kus arutati öösihiku kasutamist metssigade küttilmisel sigade aafrika katku leviku tõkestamise eesmärgil. Öösihiku kasutamine ka seadustati. Päevakorras oli lisaks metssigade söötmine ning jahieeskirja muutmine. Osaleti ka Sigade Aafrika katku teemalisel koosolekul Regionaal- ja põllumajandusministeeriumis. 04. oktoobril toimunud Suurkiskjate koostöökogul anti ülevaade hundi ja karu küttilmismahitudest, seadusemuudatustest ning küttilmistulemustest. Päevakorras oli ka hundi tekitatud kahjustused ja kahjude hüvitamine 2024. aastal, mida käsitleti ka Riigikogu maaelukomisjonis.

11. detsembril saatis EPKK Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile märkuse, et sotsiaalse tingimuslikkuse riigisisese süsteemi väljatöötamisse, selle rakendamise küsimustesse ega mõjude hindamisse ei ole sektorit kaasatud.

Veterinaarseaduse eelnõule tagasisidestamisel märkis EPKK, et oluline on jätta võimalus loomapidajal esitada andmeid endiselt ka paber kandjal, sest on loomapidajaid, kellel ei ole ligipääsu e-lahendustele. Lisaks tegi EPKK ettepaneku sätestada seadusesse Eestisse sisse toodavatele sigadele karantiinikohustus vähemalt 30 päeva ning kaaluda karantiinikohustuse laiendamist kõikidele Eestisse imporditavatele põllumajandusloomadele.

2024. aasta alguses korraldas EPKK mitu **valdkondlikku ümarlauda**:

Ümarlauad põllumajandustootjatega kõikides maakondades, mille käigus anti ülevaade nii Eesti kui ka Euroopa olukorrast ning tutvustati EPKK senist tegevust nii kodu- kui ka välismaal. Koondati tootjatele vahetut infot „otse põllult“ ja ettepanekuid, kuidas leevendada põllumajandusettevõtjate muresid. Kohtumised toimusid vastavalt: Tartumaa ja Jõgevamaa 28. märts; Järvamaa, Raplamaa ja Harjumaa 4. aprill; Saaremaa ja Läänemaa 5. aprill; Viljandimaa ja Pärnumaa 12. aprill; Lääne- ja Ida-Virumaa 16. aprill ning Valgamaa, Võrumaa ja Põlvamaa 25. aprill.

Mesinduse ümarlaud, mille tegevust EPKK koordineerib ning mille eesmärk on suurendada taimekasvatavate teadlikkust taimekaitse ja mesilaste kohta, et hoida ära mesilasperede hukkumist taimekaitsevahendite tõttu. Ümarlauas osalesid põllumajandustootjad, Eesti Mesinike Liidu, Eesti Kutseliste Mesinike Ühingu, Põllumajandus- ja Toiduameti ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad. Kohtumised toimusid 1.04 ja 15.07.

Seakasvatuse ümarlaud, mille tegevust EPKK koordineerib ning mille eesmärk on erinevate osapoolte koostöös lahendada seakasvatuse sektori probleeme. Kohtumise peamine teema oli andmete kogumine ja kasutamine seakasvatustes ja sealihatootmises, sektorile suunatud toetused ning AMR teemad. Kohtumisel osalesid tootjad, EPKK, PTA, PRIA ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad. Kohtumine toimus 28.03.

Jahindusnõukogude koosolek on traditsiooniline kord aastas toimuv EPKK ja Eestimaa Talupidajate Keskliidu ühine koosolek. Kohtumisel anti ülevaade möödunud aasta küttilmismahitudest ning tehakse soovitusi uueks hooajaks. Lisaks arutati ka ulukite tekitatud kahjusid põllumajandusettevõtetele. Koosolek toimus 8.07.

TOIDUPOLIITIKA

Aasta alguses esitas sotsiaalminister Riina Sikkut eelnõu kehtestada Eestis uus maks – **magustatud joogi maks**. EPKK leidis, et magustatud joogi seadus on vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega ning see on soovitud eesmärgiga võrreldes ebaproportsionaalselt koormav. Tervisekäitumiste propageerimiseks ja edendamiseks on õigem soodustada lasete ja noorte spordi- ja huviringides osalemist ning teha oluliselt suuremaid maksusoodustusi ettevõtjatele, kelle töötajad harrastavad

liikumisharjumusi, kui et karistada ettevõtjaid ebamõistliku maksuga. 26. septembril võttis VV eelnõu menetlusest tagasi. Sotsiaalministeerium algatas aasta alguses **reformuleerimise kava** väljatöötamise ning kutsus kokku valdkondlikud töörühmad: piima-, liha-, pagaritoodetele. Väiketapamajasid piirab juba aastaid Eesti ametnike tõlgendus EL määrusest 854/2004, mille kohaselt peab tapaeelset ja -järgset kontrolli tegema riiklik veterinaararst. Arvestades veterinaararstide nappust ja PTA väga kitsast eelarvet tegi EPKK ettepaneku viia veterinaarseadus kooskõlla EL määrusega ning laiendada erapraksises töötavate veterinaararstide pädevust tapakontrolli teostamisel, tingimusel, et nad on PTA poolt saanud vastava õiguse. Üheks läbivaks teemaks 2024. aastal sai tervisekontroll ja nakkushaiguste tõend. Kui tervisekontrollis käib töötaja regulaarselt vastavalt töötervishoiu teenuse pakkuja määratud perioodile, siis nakkushaiguse tõend tuleb tööandjale esitada vaid tööle tulles. Kuid just nakkushaiguse tõend on toidukäitlejale toiduohutusest lähtuvalt olulisem. EPKK tegi Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse (TEHIK) tervisetõendite tehnilise parendamise käigus ettepaneku luua automaatne teavitussüsteem, millega vähendada töötajast tulenevaid riske mikrobioloogiliseks saastumiseks.

Olulisemad valdkonna sündmused 2024. aastal:

Toiduohutuse konverents “Teaduspõhine toiduohutus” 7. juunil. Konverentsil anti ülevaade uuematest teadussaavutustest, mis pikemas perspektiivis tagavad, et tarbijani jõuab puhas, kvaliteetne ja tarbijate ootustele vastav toit.

Toiduvaldkonna õigusaktide ja järelevalve infopäev, iga-aastane infopäev 7. novembril.

Alkoholitootjate ümarlaud toimus 2. aprillil koos Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning Põllumajandus- ja Toiduameti esindajatega. Kohtumisel arutati alkoholi ja alkoholseid jooke puudutavate regulatsioonide üle. Kuigi PTA-l paluti teha ülevaade järelevalve korraldusest ja tulemustest, siis ameti sõnul ei saanud nad lähteülesandest aru ning lubasid need lisada ümarlaua protokoll.

METSANDUSPOLIITIKA

Metsandusteemad leidsid käsitlemist nii koja metsanduse grupis kui ka keskkonnatoimkonnas, kuna teemad on omavahelises tihedas seoses. Copa-Cogeca metsanduse töögrupi töökoosolekutel esindas koda Keskühistu Eramets tegevjuht ja EPKK metsanduse grupi juhatuse liige Priit Põllumäe, hiljem Ragnar Viikoja ning Erametsa Liidu tegevjuht Jaanus Aun.

Metsanduse grupi koosolekud toimusid 09. aprillil, 21. augustil ja 7. oktoobril. Peamised teemad käsitlesid looduskaitseaduse ja metsaseaduse muutmist ning raadamisvabade toodete määrust (EUDR) ning Euroopa metsaseire määrust. Antud teemadega tehti ka riigiametitesse mitmeid pöördumisi. Jaanuaris esitati tagasiside keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse, looduskaitseaduse ja metsaseaduse muutmise seaduse eelnõule, Euroopa metsaseire ja strateegilise planeerimise määrusele ning metsaseaduse muutmise eelnõule. Suurima mõjuga algatatud seadusemuudatus oli istandike regulatsioon metsaseaduses. Istandike regulatsiooniga seoses toimus ka mitmed kohtumisi Kliimaministeeriumi esindajatega.

Metsandusfoorum 2024, mille EPKK korraldas koostöös Eesti Erametsaliiduga 10. oktoobril tõi kokku metsanduse eksperdid, praktikud ja huvilised. Foorumi eesmärk oli uurida ja arutleda metsanduse mitmekülgsete teemade üle tuues esile metsade olulist rolli meie planeedi „hinge ja kopsudena“. Metsade tähtsus ulatub kaugemale looduskaitsest mõjutades nii keskkonda, majandust kui ka igapäevaelu.

KESKKONNAPOLIITIKA

EPKK panustas aktiivselt keskkonnavaldkonna õigusloomesse. 2024. aasta märksõnaks oli **kliimakindla majanduse seaduse** eelnõu ettevalmistus, kus oldi kaasatud seaduse väljatöötamise valdkondlike töörühmadesse. EPKK esindajad osalesid kolmes töörühmas: kliimaseaduse kestliku toidusüsteemi töörühmas; kliimaseaduse elurikkuse ja maakasutuse töörühmas ning kliimaseaduse ettevõtluse ja ressursikasutuse töörühmas. Kliimakindla majanduse seaduse eelnõule esitas EPKK tagasiside 4. septembril, milles juhiti tähelepanu, et põllumajanduses ja toidutootmises on juba tehtud tõsisid pingutusi keskkonnaprobleemide ja emissioonide vähendamiseks ning efektiivsuse suurendamiseks. Paljud ettevõtted järgivad kestliku ettevõtluse põhimõtteid, mõeldavad oma süsiniku jalajälge ja on rakendanud meetmeid selle vähendamiseks (nii esmatootmises kui ka töötlevas tööstuses). See on tingitud nii ettevõtjate endi teadlikkusest, kui ka koostööpartnerite ootustest, olgu nendeks siis kaubandusketid, finantseerimisasutused või rahvusvahelised kontsernid. Kirjas rõhutati ka, et Eesti riigil on kohustus tagada toidu julgeolek.

2024. aastal kogunenud veemajanduskomisjon arutles pinnavee seisukogumite kvaliteedi languse põhjuste üle ning toimus nitraaditundlike alade nimistu läbivaatamine ja täiendamine.

Kliiminister esitas 2024. aasta juunis **pakendite turule laskmise maksustamise paketi**. Kusjuures pakendite ringlussevõtu ja maksustamise protsess käis kahes paralleelses osas: EL direktiivi muudatustest tulenevalt ja Eestisisese pakendi maksustamisega seonduvalt. Eesti pakendiaktsiisi seaduse uus kontseptsioon jagas aktsiisi kaheks, pakendiaktsiisiks ja pakendijäätmete aktsiisiks. EPKK andis tagasisidena märku, et süsteem on kohmakas ja rakendamine toob taas kaasa vajaduse lisainvesteeringuteks. Aasta lõpus pani minister pakendi maksustamise paketi edasise arutelu pausile.

15.märtsil esitas EPKK Rahandusministeeriumile kirja, kus esmakordselt mainis **kestlikkusaruande auditeerimise** kohustuse ebamõistlikku koormust ettevõtjale. Nimelt raamatupidamise seaduse, audiitortegevuse seaduse ja väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu vastuses märgiti, et kestlikkuse aruande lisamine majandusaasta aruandele pikendab ajaliselt majandusaasta aruande koostamise aega, ettevõtjale lisanduvad kulud lisatöötajate palkamiseks, kellel on kestlikkuse pädevus ja teadmised vastavast ettevõtlusvaldkonnast ning lisaks auditeerimise kulu. Viimase puhul tuleb arvesse võtta asjaolu, et Eestis napib valdkonnas tegutsevaid pädevaid auditoreid, mistõttu teenus kättesaadavus võib osutuda piiratuks ja ebamõistlikult kalliks. 2025. aastal saatis EPKK koos Eesti Kaupmeeste Liiduga uue pöördumise ESG aruandluskohustuse edasi lükkamiseks.

ETTEVÕTLUSPOLIITIKA

2023. a teavitas Tööinspeksioon, et alates 1. jaanuarist 2024 hakatakse Eestis **rakendama Euroopa Kohtu lahendi tõlgendust töö- ja puhkeaja arvestuse kohta**, mille tulemusena peab 40-tunnilise töönädala jooksul tööandja võimaldama töötajale vähemalt 47 järjestikkust tundi puhkust. 1. detsembril 2023. aastal saatis EPKK minister Tiit Riisalole kirja ettepanekuga teha erand põllumajanduse ja toidutootmise ettevõtetele. 6. juunil saatis EPKK sama ettepaneku töölepingu seaduse muudatuseelnõule. Aasta lõpus otsustas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kohtulahendit mitte rakendada ning töölepingu seadusesse viidi sisse vajalikud parandused.

Septembris pöördus EPKK peaministri ja teiste VV liikmete poole seoses **kavandatavate muudatustega maksupoliitikas** – eriti varade maks ja käibemaksumäära tõus. Need kujutavad ohtu sektori ellujäämisele, vähendavad investeerimisvõimekust ja ohustavad nii toidujulgeolekut kui ka maaelu arengut. Seetõttu kutsuti valitsust üles looma õiglasemat ja sektoripõhiseid eripärasid

arvestavat maksukeskkonda ning kaasama sektori esindajaid otsustusprotsessi. Vahetunud VV loobus ideest kehtestada ettevõtete tulumaks.

Novembris esitas Regionaal- ja Põllumajandusministeerium määruse, millega kehtestatakse **toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2025. aastaks**. Oma tagasisides märkis EPKK, et on korduvalt palunud ülevaadet järelevalve riskipõhisest hindamisest ja kontrollplaani koostamise põhimõtetest - kuidas määratakse ettevõttele kõrge, keskmine või väike ohutase ning millised kriteeriumid on määravad plaanijärgse ja järelkontrolli teostamiseks. Kahjuks jäid ka seekord need küsimused vastuseta.

3. Toodang vastab muutuvatele kvaliteedi- ja keskkonnanõuetele ning on tuntud nii kodu- kui välisurul

3.1 Kvaliteedi- ja päritolumärgiste arendamine

2022. aastal alustas EPKK koostöös AS Lõuna Pagarid ja AS Eesti Pagarid välja **geograafilise tähise tootespetsifikaadi “Eesti rukkileib”** väljatöötamist. Kaasati dRM, TalTech ja TFTAK ning 2023. aastal esitati taotlus Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile geograafilise tähise „Eesti rukkileib“ registreerimiseks. Ministeeriumi kaasamise käigus esitati kaks väidet. Puuduste kõrvaldamiseks võttis EPKK 2024. aastal geograafilise tähise “Eesti rukkileib” taotluse tagasi. Taotluse tehnilist toimikut täiendati ning töötati välja taotlus kaitstud päritolu nimetusele “Eesti rukkileib”. Taotlus saadeti erialaliitudele ning koguti toetuskirjad erialaliitudel nagu Eesti Rukkiselts, Leivaliit ning ülikoolid. EPA2024 otsestudios arutati teemal “Pääsukesemärk ja teised toidumärgised” AS Eesti Pagar juhataja Ragnar Kõivuga ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna juhataja Kristel Maidrega.

2024. aastal toimus **Pääsukesemärgi taotlusvoor** 29. novembril. Sügisesel taotlusvoorul osales 5 tootjat ja märgi sai 11 toodet: Atria Eesti Maks&Moorits Delikatess seahakkliha, Sea- ja veise hakkliha, Sealiharibad; Farmi Piimatööstus Klassikaline kodujuust 2% (väherasvane); Rõngu Pagar Juustusnakk, Mokakänd, Sügislill; Tohi Distillery Nordic Dry Gin Cloudberry Mist, Admiral’s Reserve Navy Strength Gin, London Dry Gin, Aronia Infused Gin. 2024. aasta lõpus kandis Pääsukesemärki 75 ettevõtte 280 toodet.

3.2 Toiduainete kvaliteedi- ja keskkonnanõuete tõstmine

EPKK lihatoimikonna liikmena osales Anu Hellenurme AS Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli nõukogu töös. Kuni detsembrini juhtis nõukogu esimehena Ants Noot, peale teda jätkas tööd EPKK uus tegevjuht Kerli Ats. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eestvedamisel jätkati tööd **AMR tööriühmas**, kus osales ka EPKK esindaja. 5. veebruaril saatis EPKK ReM-le kirja antimikroobsete ravimite andmebaasi kasutamise parendamiseks.

3.3 Messidel osalemise korraldamine

2024. aastal osaleti turuarendustoetusega EPKK poolt korraldatud välismessidel:

- Grüne Woche 2024 – 19.-28.01.2024 Berliinis
- SIAL Paris 2024 – 19.-23.10.2024 Pariisis. Messil osales 14 Eesti ettevõtjat

3.4 Ekspordivõimaluste arendamine

Tõuloomade ekspordi edendamiseks jätkus kolmeaastane BreedExpo2 projekt koostöös Läti ja Soome partneritega, mille eesmärgiks on tõuaretusmaterjalide ja tõuloomade ekspordi edendamine Usbekistanis, Aserbaidžaanis ja Türgis. Projekti raames külastasid EPKK ja Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu esindajad Usbekistani ja Türgit ning koos välispartneritega osaleti

ühisstendiga Bakuus messil "CaspianAgro 2024". Eestit külastas Usbekistani farmerite grupp. Samuti toimus Eesti tõuloomakasvatajate õppereis Läti ning ekspordi ja tõuaretuse alased seminarid.

EPKK andis liikmetele teada võimalustest osaleda erinevatel ärivisiitidel, mida korraldas Euroopa Komisjon või Eestis tegutsevad ekspordi edendamise tegelevad organisatsioonid.

4. Liikmed teevad koostööd horisontaalselt, vertikaalselt ning ühistutes

4.1. Vertikaalse koostöö arendamine

Tööd jätkasid EPKK toimekonnad: piima-, liha-, mahe-, keskkonna- ja teraviljatoimekond. Toimekondadega tihedas koostöös toimusid EPKK erialafoorumid.

Lihatoimekond: 17. jaanuaril arutati EL-i algatatud söödadirektiivi muudatusi, mis käsitlevad söödas sisalduvate ainete piirmäärade muutmist. Külalisena osales ReM esindaja Kadri Kaugerand, kes tutvustas EL loomade heaolupaketti, sealhulgas piiranguid loomade pikamaatranspordile. Aruteludes selgus, et loomade transpordil õhutemperatuuride piirangute kehtestamine lõpetab põhimõtteliselt elusloomade ekspordi, sest ajaaken vedudeks on praktiliselt olematu. Samal ajal tänapäevaste võimalustega on võimalik tagada veovahendis teatud sisetemperatuur tehniliste vahenditega ja sellised võimalused peaksid ettepanekus olema kirjeldatud. Lisaks selgus aruteludes, et ühekordse tasandi nõue veiste transpordil tähendaks vähemate loomadega vedu, mis suurendab vedude arvu ja kulusid ja oleks vastuolus rohe-eesmärkidega. 18. aprillil toimunud lihatoimekonna koosolek toimus LABRIS-es, kus tootjaid said ülevaate ameti tegevusest laborina ning teaduspõhise riskihindajana. Lisaks arutati kohtumisel otsetoetuste määruse muudatusi, EL loomade transpordi tingimuste karmistamist ning AMR tegevuskava.

Piimatoimekond: 18. jaanuaril toimus kohtumine EMÜ loomakliinikus, kus Veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi tegevusest andis ülevaate instituudi direktor Toomas Tiirats, kes korraldas liikmetele ka ringkäigu. Toimekonna juht Vallo Seera tegi ülevaate 2023. aastal vastu võetud loomatauditõrje rakendamise määrusest ning ETKÜ välja töötatud karjatervise programmist. 3. oktoobril koguneti Rakvere Piimaühistusse, kus ühistu esindajad tutvustasid ühistu olemust ja tegevusi. Kohtumisel räägiti toorpiima baasnäitajate kehtestamise vajadusest ning liikmete arvates tuleb toorpiima kvaliteediklasside määrus tervikuna üle vaadata. Lisaks anti kohtumisel ülevaade menetluses olevatest regulatsioonidest ning liikmed said välja pakkuda tegevusi järgmiseks aastaks.

Teraviljatoimekond: kogunes kolmel korral 20. veebruaril, 10. juulil ning 18. detsembril. 20. veebruari kohtumisel oli põhiliseks aruteluks taimekaitsevahendite turule lubamisega seotud taotluste pikad menetlusajad ja teraviljasektori eesmärgid "Põllumajandus ja toit 2030" strateegiakavas. 10. juuli kohtumise peamine eesmärk oli toimekonna uue juhi valimine, kelleks sai Hardo Vahemäe. Koosolekul arutati põllukultuuride hetkeseisu ning keerulist majanduslikku olukorda, lisaks alustati Teraviljafoorum 2024 korraldamisega. 18. detsembri koosolekul tehti aastast kokkuvõtted ning arutati 2024. hooaja keerulise olukorra üle ning otsiti ühiselt lahendusi. Teemadest oli laual ka huntide jahi peatamine kohtu poolt ning karude tekitatud kahjud põllukultuuridele ning EPKK algatus need kahjud hüvitatavate kahjude nimekirja lisada.

Mahe-toimekond: kohtus 07. märtsil ja 21. mail. Esimesel kohtumisel lepidi kokku toimekonna eesmärgid ning sellest lähtuvalt loodi tegevuskava. Lisaks arutati mahepõllumajanduse edendamise tegevuskava üle ning nähti vajadust laiemalt maheorganisatsioonide kohtumiseks. 21. mail kohtuti erinevate maheorganisatsioonidega ning arutati, kuidas ühiselt sektorit edasi viia ning mis on iga organisatsiooni roll.

Keskkonnatoimekond: 12. jaanuaril toimus keskkonnatoimekonna kohtumine koos teadusnõukojaga. Teemadeks oli biogaasi tootmine (ringkäik Ebavere biometaanijaamas), toorme kättesaadavus ja

kvaliteet, digestaadi omadused ja kasutusvõimalused, biogaasi tootmise toetused, roheoskused ettevõtete rohepöörde elluviimise toetamiseks ning anti ülevaade kliimaseaduse töörühmadest. 2.mail toimus keskkonnatoimkonna kohtumine koos põllumajandusgrupiga, kus teemadeks olid keskkonnainvesteeringud, süsiniku jalajälje tööriista tutvustus, kasutusest välja jäänud maade metsastamine/istandikud, maaomanike meeleavaldus ja raadamisvabade toodete määrus. 6. juunil kohtus keskkonnatoimkond maasikatootmisettevõttes Kindel Käsi OÜ, et saada ülevaade nitraadidirektiivi avalikust konsultatsioonist; pakendiaktsiisi seaduse uuest kontseptsioonist; aiandusturba kasutamise perspektiivist kliimaseaduse kontekstis ning põllumajandusplasti temaatikast jäätmekäitluses. 21.augustil kogunes keskkonnatoimkond, et tutvuda kliimakindla majanduse seaduse eelnõuga ja koondada ettepanekud ning tagasiside. 12. detsembril toimus keskkonnatoimkonna arutelu koos põllumajanduse veekaitse töörühmaga, kus tutvustati uuringu „Põllumajanduse veekaitse meetmete rakendamise tõhususe mõõtmine pilootpiirkonnas I etapi 2023–2025“ vahekokkuvõtet; anti ülevaade “Nitraaditundliku ala tegevuskava 2021-2024” sisulisest kokkuvõttest ning hüdrogeoloogilisest uuringust „Pandivere ja Adavere Põltsamaa nitraaditundliku alal põhjavee ning saasteainete liikumise ja veehaarete toitealade määramiseks modelleerimise meetodil”.

Maakonnaorganisatsioonide toimkond 2024. aastal eraldi kokku ei tulnud. Selle asemel toimusid mitmes maakonnas piirkondlikud ümarlauad.

4.2. Horisontaalse koostöö arendamine

13. juunil toimus Ärifoorum 2024, mille eesmärk oli anda ülevaade Eesti põllumajandussektori ees seisvatest väljakutsetest ja võimalustest keskendudes majanduslikule olukorrale, kliimapolitiikale ning erinevate põllumajandusharude väljavaadetele. Konverentsil rõhutati, et põllumajandussektor peab kohanema nii Eesti majanduse üldise olukorra kui ka globaalsete trendidega. Erilist tähelepanu pöörati kliimapolitiika ja rohepöörde mõjule, mis kujundavad sektori tulevikku märkimisväärselt. Rõhutati vajadust leida tasakaal keskkonnahoidlike praktikate ja majandusliku jätkusuutlikkuse vahel. Samuti anti detailne ülevaade piima-, liha-, teravilja- ja aiandussektorite hetkeseisust.

Toimusid EPKK gruppide koosolekud: põllumajanduse, töötleva tööstuse, maamajanduse ja metsanduse grupid.

Põllumajanduse grupp: kogunes 2. mail, 2. oktoobril ja 17. detsembril. Läbivalt anti ülevaateid päevakorras olevatest seaduseelnõudest. Päevakorras olid järgmised teemad: keskkonnainvesteeringud, süsiniku jalajälje tööriista tutvustus, kasutusest väljajäänud maade metsastamine/istandikud, maaomanike meeleavaldus, raadamisvabade toodete määrus, maamaks. Muuhulgas loomade tekitatud kahjud (karude tekitatud kahjud põllukultuuridele, huntide kahjud kariloomadele jne.). Mitmel koosolekul olid kaasatud ka riigiametite esindajad, kes andsid ülevaate ÜPP 2027+ eesmärkidest ja protsessist.

Põllumajandusgrupp koos maamajandusgrupiga kohtus: 6.veebruaril ja 20. märtsil. Arutelul olid teemadena meeleavaldused teistes liikmesriikides, loomade pikamaa transport, kliimaseadus, 2023. aasta erakorralise olukorra väljakuulutamise, Rohetiigri maakasutuse teekaart, EPA2024 ja konverents “Aasta Põllumees”, e-Põlluraamatu kasutamine, Rohetiigri maakasutuse teekaart, ühistegevuse toimkond, jäätmereform, Euroopa Kohtu lahend puhkeaja arvestamisel ning käibemaksuseadus.

Töötleva tööstuse grupp: kohtus üheksal korral 23. jaanuaril, 1. märtsil, 12. aprillil, 6. juulil, 22. augustil, 27. septembril, 10. oktoobril, 6. novembril ning 19. detsembril. 23. jaanuari ja 12. aprilli kohtumisel valiti grupi juhatuse uuteks liikmeteks vastavalt Silver Kaur ja Pille Hammerbeck, kellest said ka EPKK nõukogu liikmed. 23. jaanuari koosolekul oli külalisteks Konkurentsiameti esindajad, kellega räägiti ebaausate kauplemistavade seaduse rakendamisest ja turu määratlemisest. Kajastust sai ka roheoskuste arendamine ettevõtetes rohepöörde eesmärkide elluviimisel, taastekava meetmed

investeeringuteks, järelevalvetasud, Pääsukesemärk, EPKK messistendid 2024. aastal ja kohtumine Elektrileviga. 1. märtsil külastati teadusasutust BioCC, kus tutvuti asutuse tegevustega, tehti ringkäik laboris ning saadi ülevaate projektist, millega uuritakse toidutööstustes esinevate bakterite ohtlikkust ja nende võimekust tekitada biokilet. Arutelu Tööinspeksiooniga oli ajendatud Euroopa Kohtu otsusest, mis tõi segadust igapäevase ja iganädalase töö- ja puhkeaja arvestamisse. Õigusloomes räägiti jäätmedirektiivist, kliimaseadusest, reklaamiseaduse VTK-st ning toidu- ja söödatootmise väikseid koguseid reguleerivate määruste muudatustest. Pöörali tähelepanu, et alates 11. märtsist kehtivad EL uued nõuded F-gaasidele, mida kasutatakse külmutusseadmetes ja soojuspumpades ning anti ülevaade kohtumisest Statistikaametiga ja küberturvalisuse seminarist. 12. aprillil Tori Siidritalus tehti ringkäik tootmisüksuses ja tutvuti siidri ja limonaadi tootmisega. Kohtumisel määrati liikmed uude ühistegevuse toimkonda ning otsustati loobuda rahvusvahelise piimandusorganisatsiooni liikmelisusest. Päevakorras oli veel Pääsukemärgi kevadine taotlusvoor, õigusloome, reformuleerimise kava, kohtumine PRIA-ga, geograafiline tähis „Eesti rukkileib“ ja tervisetõendid. 6. juuli koosolek toimus osaliselt koos Toiduliiduga. ReM tutvustas käesolev perioodi toidutööstuste investeeringumeetmete paketti. Investeeringumeetme hindamiskriteeriumeid tutvustati 12. juunil ÜPP seirekomisjonis. Kohtumisel keskenduti kolmele teemale – töölepingu seaduse muudatuse eelnõule, töötervisetõendile ja pakendi maksustamise uuele kontseptsioonile. 22. augustil kohtuti Valio juustutööstuses Võrus. Koosolekul otsustati jätkata vaatlejaliikmena piimandusorganisatsioonis EDA. Lisaks arutasid liikmed kliimakindla majanduse seaduse eelnõu üle ja põhjendati viimasel ajal päevakorras olevat või ja koore nappust. 27. septembril pälvis enim tähelepanu hädaolukorra seaduse säte, millega reguleeritakse elutähtsa teenuse osutajale laienevat nõuet teha oma töötajate ja ka neile pakutavate teenuste osutajate suhtes taustakontrolli. 10. oktoobri koosolek toimus EPA2024 raames Eesti Rahva Muuseumis Tartus, kus anti ülevaade PTA kliendinõukoja kohtumisel olnud temadest, mis puudutasid toidu järelevalve tulemusi ja korraldust. 6. novembril osales koosolekul ReM toiduohutuse asekanter Hendrik Kuusk, kes andis ülevaate järelevalve korraldusest. Järelevalve riskihindamine ei ole läbipaistev ning kontrolliplaneerimise uuendamine saab olema järgmise PTA peadirektori üheks oluliseks ülesandeks. Lisaks arutlesid liikmed, kas Pääsukesemärki võiks kanda Privat Labeli tooted ning avaldati arvamust kuidas seada kriteeriumid messil osalemiseks, olukorras kui soovijaid on rohkem kui osalemiseks kohti. Muuhulgas anti kiire ülevaade jäätmereformi paketist, mille sisulisem tutvustamine toimub toiduõigusaktide teemalisel infopäeval. Ebaausatest kauplemistavades rääkides sai selgeks, et ebaausate kauplemistavade seadus vajab muutmist ja tavade nimekirja tuleb ajakohastada. EPKK andis teada, et algatas kaitstud päritolu nimetuse „Eesti rukkileib“ menetlusprotsessiga. 2024.a viimasel kohtumisel 19. detsembril küsiti liikmetelt sisendit kooskõlastamisel olevate õigusaktide kohta. Suuremat tähelepanu pälvisid EL pakendi ja pakendijäätmete määrus, küberturvalisuse seaduse ja teiste seaduste muudatused, käibemaksuseaduse välja töötamiskavatsus ja tulumaksuseaduse muudatused. Lisaks tutvustati EL põllumajandustootjate positsiooni tugevdamise paketti, mille raames on EL komisjon välja töötanud uue määruse eelnõu piiriüleste ebaausate kauplemistavade tegelemiseks ning muudetakse ühise turukorralduse määrust. Koosoleku külaline Hardi Tamm piimaklastist tutvustas e-sertifikaatide võimalusi erinevate digilahenduste kontekstis.

Maamajanduse grupp: kohtus 26.septembril, kui kohtumist võõrustas Scanola Baltic AS. Koosolekul anti ülevaade eelseisvast messist EPA2024, tutvustati EPKK liikmetele oluliste seaduseelnõude hetkeseisu ning grupi liikmed said avaldada mõtteid, milliseid tegevusi võiks EPKK teha 2025. aastal. 25. oktoobri kohtumisel said liikmed anda tagasisidet toimunud messile EPA2024.

Metsanduse grupp: koosolekud toimusid 09. aprillil, 21. augustil, 7. oktoobril. Läbivateks teemadeks koosolekutel oli ELi metsaseire määrus ning raadamisvabade toodete määrus. Olulisteks teemadeks

olid ka looduskaitse- ja metsaseaduse muutmine. Lisaks ka EPA messil toimuv metsandusfoorum ja selle korraldamine. Koostöös Eesti Erametsa Liiduga toimus EPA2024 raames Metsandusfoorum 2024, mis tõi kokku oma ala eksperdid, entusiastlikud praktikud ja huvilised, et uurida ja arutleda metsanduse mitmekülgsete teemade üle.

4.3. Ühistegevuse arendamine

2024. aastal loodi EPKK juurde ühistegevuse toimkond, mille raames kohtusid liikmed kolm korda - 14. juunil, 9. oktoobril ja 5. detsembril. Toimkonna eesmärk on võimendada koostööd erinevate sektorite põllumajandusühistute vahel, aidata kaasa soodsama regulatiivse keskkonna kujundamisele ning edendada ühistegevust. Kohtumistel arutati, kuidas ühistegevust propageerida, ühistute omavahelist koostööd suurendada ning kestliku toidu programmi luua ja rakendada. Viimasel kohtumisel võeti vastu tegevuskava 2025. aastaks, mis muuhulgas näeb ette kestliku toidu programmi välja töötamist ja ühistegevuse ja ühistute sõnumite laiemat edastamist.

4.4 Arendusprojektid

2024. aastal jätkati **LIFE veekaitseprojekti CleanEST** tegevuste elluviimisega. Projekti eesmärk on Ida- ja Lääne-Virumaa veekogumite seisundi parandamine, sh Ida-Eesti veemajanduskavas ja meetmeprogrammides Viru alamvesikonnale ette nähtud meetmete rakendamine ning uue veemajanduskava koostamise toetamine perioodiks 2020–2027. EPKK on juhtpartner kahes 2023. aastal alanud INTERREG Kesk-Läänemere Programmist rahastatud projektis “**Sustainable Silage**” (7 partnerit, sh. 4 välispartnerit) ja “**BreedExpo2**” (4 partnerit, sh. 3 välispartnerit), ning 2024. aastal alanud INTERREG Eesti-Läti programmist rahastatud projektis “**FARM Biodiversity**” (5 partnerit, sh. 3 välispartnerit). Esimene neist käsitleb farmidest silomahlade lekete vähendamist kogu silo tootmisahela vältel. Teine projekt, BreedExpo2 toetab Eesti Läti ja Soome tõuveistekasvatusektoreid sisenemisel uutele turgudele – Usbekistani, Türki ja Aserbaidžani. Projekt “FARM Biodiversity” on suunatud elurikkuse suurendamisele põldudel ning rohumaadel. 2024. aastal jätkus ka toiduturismi arendusprojektiga **BASCIL**. Projekti eesmärk on arendada maapiirkonna toiduturismi teenuseid Eestis ja teistes Läänemere piirkonna riikides, parandada kohalike toidutootjate konkurentsivõimet läbi nende äritegevuse mitmekesistamise turismisektori valdkonnas. 2024. aastal algas Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt rahastatav projekt “Säästva põllumajanduse praktikate juurutamine Gruusias”, mille käigus toimus oktoobrikuus Gruusias projekti avaseminar ning koostati piloottegevuste kava kahe demopõllu jaoks.

4.5. Teadmiste ja oskuste arendamine

EPKK korraldas 2024. aastal kokku 36 valdkonna ettevõtetele olulist sündmust – nende hulgas 11 foorumit ja konverentsi ning 25 temaatilist infopäeva. EPKK korraldatud sündmustel esinesid mitmed tunnustatud eksperdid Eestist ja erinevatest EL liikmesriikidest.

Eesti Põllumajanduse Aastanäitus EPA2024 toimus 9.-10. oktooberil Eesti Rahva Muuseumis Tartus. Põllumajanduse ja toidutootjatele suunatud sündmus pakub valdkonna professionaalidele platvormi omavahelisteks kohtumisteks ja mõttevahetusteks. Aastanäitus tõi juba kuuendat korda kokku Eesti põllumajandussektori otsustajad ja põllumeeste kõige olulisemad koostööpartnerid. Messi raames on korraldatud rikkalik teabeprogramm, mis sisaldas arvukalt valdkondlike seminare ja konverentse. EPA2024 raames toimus 5 konverentsi ning 35 seminari.

Teadmussiirde ja teavituse programmi raames toimusid 2024. aastal suursündmustena Aiandusfoorum, Keskkonnatervise konverents, Piimafoorum 2024, Toiduohutuse aastakonverents 2024, Seakasvatuse konverents, Lamba- ja kitsekasvatavate konverents, Digipööre Eesti maamajanduses, konverents "Aasta Põllumees 2024", Teraviljafoorum 2024 ning koosöös Eesti

Maaülikooliga konverents “Ühistute edasiviiv jõud”. Väiksematest sündmustest oli 23 seminari/infopäeva, mis toimusid veebis või kontaktsetena loomakasvatuse-, taimekasvatuse-, aianduse, toidu ja toiduohutuse, digitaalses, ühistegevuse ja horisontaalses valdkonnas. Välja anti kaks numbrit elektroonilist perioodilist infolehte "Põllumajandus- ja toiduuudiseid Euroopast". Koostati toiduvaldkonna teabematerjal “Nõuded alkoholi (väike)käitlejatele”.

4.6 Turuinfo ja teabelevi

EPKK andis välja **elektroonilist infolehte** "Põllumajandus- ja toiduuudiseid Euroopast" ja osales ajakirja Põllumehe Teataja kolleegiumi töös ning tegi koostööd Postimees grupi Maa Elu väljaannetega (vaheleht ja raadiosaade). Igal tööpäeval saadeti liikmetele meediakajastuste ülevaade **meediapeegel**. Infot edastati infolisti, **kodulehekülje** www.epkk.ee ja **EPKK Facebooki, Instagrami ning alamlehtede** kaudu: “Toeta Põllumeest”, “Eesti põllumajanduse aastanäitus” ja “Tunnustatud Eesti Toit”. Ilmus 65 valdkondlikku sisuartiklit teemadel: EPKK ootused Eesti eurosaadikutele uuel ametiajal 2024-2029; Põllu taga tuleb veterinaari näha; Toidutootjate ühine pöördumine Vabariigi Valitsuse poole; Mis on EPA, miks on EPA?; Ants Noot: Eesti põllumehed on ärevil ja minult küsitakse tihti, miks Eesti ei streigi?; Huntide rünnakud kahjustavad põllumajandustootjaid ja häirivad maaelanikke jmt. Lisaks osales EPKK juhatuse esimees Vikerraadio saates, kus teemaks oli Mida arvab põllumajandus-kaubanduskoda käimasolevast maksuarutelust? Tehti koostööd erinevate Eesti meediaväljaannetega.

EPA messi raames viidi läbi **EPA otsestuudio**, kus arutleti päevakajalistel teemadel ja jagati päevakajalist infot. 9. oktoobril toimus otsestuudios regionaal- ja põllumajandusministri Piret Hartmani infotund, kus vastused said EPKK liikmeskonna poolt esitatud küsimused. EPA stuudios arutleti järgmistel teemadel: ÜPP tulevik; põllumajanduse maine; kliimaseaduse perspektiivid ja rakendamine; toidu isevarustatuse tase – valdkondade ülene prioriteet; toidujulgeolek; digipööre; muldvillak; toidumärgised; teekond nullbürookraatiasse; noored põllumajanduses; EMÜ roll põllumajanduse ohutuse edendamisel ning metsaseaduse ja looduskaitseadusest tulenevad uued nõuded. Kõik otsestuudio seminarid on järelkuulatavad: <https://epkk.ee/taskuhaalingud-kuulamiseks/>.

Iga nädalaselt saadeti liikmetele tegevusülevaade ning ilmusid turuinfo väljaanded Piimainfo, Teraviljainfo ja Lihainfo. Tööpäeviti saadeti liikmetele Euronext teraviljabörsi infot. Neli korda aastas ilmus turuinfo kvartaliväljaanne Teraviljaturg.

5. Ringbiomajandusega seotud valdkondade haridus on kõrgel tasemel ja hinnatud

5.1. Koostöö koolide ja teadusasutustega

Jätkus **koostöö koolide ja teadusasutustega**. EPKK esindajad osalesid Eesti Maaülikooli nõukogu, Majandus- ja sotsiaalinstituudi nõukogu, Eesti Maaülikooli Joosep Tootsi Fondi nõukogu, Eesti Maaülikooli Biomajanduse arenduskeskuse, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli nõunike kogu, Järvamaa Kutsehariduskeskuse nõunike kogu, SA Eesti Piimandusmuuseum nõukogu ja BioCC nõukogu töödes ja tegemistes.

EPKK korraldas oma teadusnõukoja tööd, kuhu olid kaasatud teadlaste esindajad loomakasvatuse, veterinaarmeditsiini, taimekasvatuse, mullateaduse, toiduteaduse, maamajanduse ja metsanduse valdkondadest. Teadusnõukoja ja keskkonnatoimikonna biogaasiteemalisel ühisel kohtumisel 12. jaanuaril toimus ringkäik Ebavere biometaanijaamas Bioforce Production OÜ. Koosolekul anti ülevaade biogaasi tootmise potentsiaalset Eestis ning arutleti, milliseid toetusmeetmeid on vaja valdkonna arenguks välja töötada. Samuti huvitas kokkutulnuid gaasi tootmise toorme ja kääritusjäägi ehk digestaadi kasutamise problemaatika. Lisaks uutele algatustele õigusloomes, tutvustati kohtumisel

ka Eesti seisukohti Mullaseiredirektiivile. Eesti Teadusagentuuri avaliku ideekorje raames, kus koguti riigile vajalike uurimisteede ettepanekuid, uuendas teadusnõukoda põllumajandus-, metsandus- ja toiduteaduses prioriteetsete uuringute teemad ja edastas need 31.jaanuaril. Tehtud ettepanekuid arvestavad ministriumid valdkondliku teadus- ja arendustegevuse kavandamisel ja rahastamisel. Teadusnõukoja eestseisuse 29. märtsi kohtumisel plaaniti kaardistada koostöös EMÜ-ga valdkonnad, kus põllumajandusteadlaste arv sektoris on kriitiline ning otsustati alustada tegevuskava koostamist, et kindlustada põllumajandusteadlaste järelkasv. Kriitiline seis on rohumateaduses, napib spetsialiste karjatamise, loomakasvatuse ja põllukultuuride füsioloogia alal.

5.2. Kutsehariduse edendamine

EPKK jätkas põllumajandusvaldkonnas kutse andmist ja süsteemi arendamist. EPKK andis põllumajanduse valdkonnas 2024. aastal **kutsetunnistuse** 272 kutseeksami läbinud oskustöölisele või spetsialistile. 2023. aastal vastavalt 280 ning 2022. aastal 283 spetsialistile või oskustöötajale. Koostöös Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooliga viidi 2024. aastal läbi kokku 20 kutseeksamit. Kutse saajad jagunesid taime- ja loomakasvatuse, kalakasvatuse, loomaarsti abilise ja hobuhooldaja erialade vahel. Kõige rohkem kutseid anti välja järgmistel erialadel: taimekasvataja, tase 4 (136), taimekasvatustootja, tase 5 (34), veisekasvataja, tase 4 (29). 2024. aastal uuendati taimekasvatuse valdkonna kutsestandardeid seoses roheoskustega. Toimusid mitmed töögruppide kohtumised kutsegruppide kaupa ning viidi standardid vastavusse tänaste vajaduste ja nõuetega. EPKK esindajad osalesid haridust puudutavatel nõupidamistel, ümarlaudades, koosolekutel ja kogudes ning Järvamaa KHK ja Olustvere TMK koolide nõuandvates nõukogudes, kus anti tagasisidet erinevate koolitusvajaduste ja valdkonna tulevikusuundade kohta.

6. Põllumajanduse, eesti toidu ja maaelu maine on hea

6.1. Eesti toidu hea maine ja tuntus koduturul

Pääsukesemärk sai uue visuaali ja tunnuslause – Päris Eesti toit päris Eesti toorainest. EPKK tutvustas lõpptarbijale Pääsukesemärki erinevate kampaaniatega. Kevadises kampaanias oli Myhits, Kuku ja Elmari raadio ning nende sotsiaalmeediakanalid, lisaks Delfis bännerid. Selveri kampaaniasse aprillimaik olid kaasatud kõik sortimendis olevad Pääsukesemärgiga tooted. Rimi kodulehel esitleti Pääsukesemärgiga toodete kataloogi. Septembris oli Tallinna kesklinnas välimeedia kampaania. 14. juuli osales EPKK Pääsukesemärgi stendiga Piimapäeval Imaveres, 25.-26. septembril Tallinna Toidumessil ning Eesti Põllumajanduse Aastanäitusel 2024 Tartus.

6.2. Põllumajandus- ja toidusektori ettevõtete hea maine ja tuntus koduturul

20.-21. juulil toimus üle-eestiline **Avatud talude päev**, EPKK andis aktiivse panuse sündmuse õnnestumisse. EPKK ja Maalehe konkurss **Aasta Põllumees** toimus 24. korda. Aasta Põllumeheks valiti Margo Klaasmägi. EPKK 2024. aasta **auliikmeks** nimetati Uno Kaldmäe, kes pälvis 2025. aastal ka Presidendi teenetemärgi. EPKK aumärgi „**EestiMAA Heaks**“ tunnustuse said 2024. aastal: Anu Hellenurme, Margus Ameerikas, Meeli Lindsaar, Meelis Värnik, Raivo Musting ja Tõnu Vreimann.

7. Roheülemineku keskkonna-, kliima- ja toidujulgeoleku ning majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid on tasakaalus

Toidujulgeolekus said 2024.aasta märksõnadeks hädaolukorra seadus ning ETO ehk elutähtsa teenuse osutaja. Sellega seondult esitati kooskõlastamisele mitu hädaolukorraseaduse muudatuseelnõud. Detsembri eelnõus nähti ette, et ETO, kelle elutähtsa teenuse toimimiseks vältimatult vajalikud andmed või seadmed asuvad välisriigis, peab teenuse toimimiseks ette nägema vähemalt kaks

tehnoloogiliselt erinevat elektroonilise side teenust, et oleks tagatud ühendus välisriigiga. Kui 2023.aasta eelnõus nõuti, et tehnoloogia kate peab füüsiliselt asuma Eestis, siis 2024.aastal oli sõnastust muudetud ning märgitud vaid, et ETO peab olema valmis võrgu- ja infosüsteemide kompromiteerimise ja katkestuste olukorras leidma edasi tegutsemiseks alternatiivse viisi. 30.septembril saatis EPKK Riigikantseleile tagasiside hädaolukorra seaduse rakendusmäärusele, milles sätestatakse, et ETO peab tegema taustakontrolli oma töötajate ja koostööpartnerite suhtes. EPKK hinnangul ei ole ettevõtjal nõude täitmiseks võimekust ega teistest seadustest tulenevalt ka õigust. Nõude täitmist arutati ka Riigikogu Riigikaitsekomisjoni istungil 10. septembril. Detsembris korraldas Justiits- ja Digiministeerium seminari küberturvalisuse seaduse muutmiseks, mis seab ETO-le nõude hinnata küberriske ja neid ka iga-aastaselt auditeerida. EPKK saatis eelnõule kommentaari, millega rõhutatas, et küberturvalisuse tagamine ei saa olla vaid ettevõtjate ülesanne. Küberturvalisusega ja riskidega tegelemiseks peab ette nägema üleriigilisi õppuseid ja ettevõtjapõhiseid koolitusi.

EPA2024 otsestuudios arutati teemal “Toidu isevarustatuse tase – valdkondade ülene prioriteet” Hannes Viiraga (kliimanõukogu liige) ja Madis Pärteliga (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi asekancler).

8. EPKK on hea sisekliimaga inimeste arengut toetav atraktiivne tööandja

Organisatsiooni arendamine ja töötajate professionaalse silmaringi laiendamine on jätkuvalt olnud üheks prioriteetseks suunaks. 12.–13. augustil 2024 toimus töötajatele suunatud õppereis Lääne-Virumaale, mille raames külastati Vireen AS-i ning Muuga PM-i farme. Viimases võõrustas meeskonda ka Aasta Põllumees, kes tutvustas muuhulgas nende farmides silotootmise põhimõtteid ja praktikaid.

2024. aasta septembris toimusid EPKK juhatuse valimised seoses Ants Nooda lepingu ennetähtaegse lõppemisega tema enda soovil. Alates 1.detsembrist täidab juhatuse esinaise ametikohta Kerli Ats. Märtsikuus liitus organisatsiooniga tarneahela nõunik Kaie Laaneväli-Vinokurov. Samal kuul ühines kojaga avalike suhete juht Iiris Saluri, kes pani ameti maha septembris. 1.detsembril asus kommunikatsioonijuhina tööle Liilit Kirss.

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2024	31.12.2023	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	927 658	897 216	2
Nõuded ja ettemaksed	568 303	595 863	3
Kokku käibevarad	1 495 961	1 493 079	
Põhivarad			
Finantsinvesteeringud	20 000	20 000	5
Kokku põhivarad	20 000	20 000	
Kokku varad	1 515 961	1 513 079	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksed	85 875	76 921	4,7
Kokku lühiajalised kohustised	85 875	76 921	
Kokku kohustised	85 875	76 921	
Netovara			
Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	32 118	32 118	
Eelmiste perioodide akumulieeritud tulem	1 404 040	1 389 287	
Aruandeaasta tulem	-6 072	14 753	
Kokku netovara	1 430 086	1 436 158	
Kokku kohustised ja netovara	1 515 961	1 513 079	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2024	2023	Lisa nr
Tulud			
Liikmetelt saadud tasud	239 867	189 576	
Annetused ja toetused	914 956	1 015 305	8
Tulu ettevõtlusest	392 906	415 835	9
Kokku tulud	1 547 729	1 620 716	
Kulud			
Sihotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-814 748	-852 039	10
Mitmesugused tegevuskulud	-62 956	-68 190	11
Tööjõukulud	-699 534	-702 532	12
Muud kulud	-10 387	-4 724	13
Kokku kulud	-1 587 625	-1 627 485	
Põhitegevuse tulem	-39 896	-6 769	
Kasum (kahjum) finantsinvesteeringutelt	727	0	
Intressitulud	33 097	22 949	14
Muud finantstulud ja -kulud	0	-1 427	
Aruandeaasta tulem	-6 072	14 753	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2024	2023	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	-39 896	-6 769	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	27 560	-410 172	
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	8 954	19 912	
Laekunud intressid	33 097	22 948	
Laekunud dividendid	727	324	
Muud rahavood põhitegevusest	0	-1 750	
Kokku rahavood põhitegevusest	30 442	-375 507	
Kokku rahavood	30 442	-375 507	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	897 216	1 272 723	
Raha ja raha ekvivalentide muutus	30 442	-375 507	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	927 658	897 216	12

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

			Kokku netovara
	Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	Akumuleeritud tulem	
31.12.2022	32 118	1 389 287	1 421 405
Aruandeaasta tulem		14 753	14 753
31.12.2023	32 118	1 404 040	1 436 158
Aruandeaasta tulem		-6 072	-6 072
31.12.2024	32 118	1 397 968	1 430 086

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

MTÜ Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja (EPKK) raamatupidamise aastaaruanne 2024. aasta kohta on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga (EFS). Eesti finantsaruandluse standard tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestus- ja aruandluse põhimõtetele, mille põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seaduses ning mida täiendavad EV Raamatupidamise toimkonna juhendid.

EPKK kasutab tulude ja kulude aruande koostamisel RTJ 14 "Mittetulundusühingud ja sihtasutused" lisas toodud tulude ja kulude aruande kirjete skeemi.

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul kuluna vastavalt esitatud arvetele.

Tegevuse sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna siis, kui:

(a) sihtfinantseerimise laekumine on praktiliselt kindel; ja

(b) sihtfinantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud.

Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustisena. Vastavat kohustist kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine.

Raamatupidamise aruanne on koostatud eurodes.

2024. aasta raamatupidamise aruande põhiaruanded on bilanss, tulemiaruanne, rahavoogude aruanne, netovarade muutuste aruanne.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse rahavoogude aruandes kassas olevat sularaha, arvelduskontode jääke ja tähtajalisi hoiuseid

Finantsinvesteeringud

Finantsinvesteeringud kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil.

Nõuded ja ettemaksed

Ostjate tasumata summad kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuse meetodi kohaselt laekumise tõenäosusest lähtuvalt. Seejuures hinnatakse eraldi nõudeid iga konkreetse kliendi vastu eraldi, arvestades teadaolevat infot kliendi maksevõime kohta.

Finantskohustised

Finantskohustised (võlad hankijatele, viitvõlad ning muud lühi- ja pikaajalised võlakohustused) võetakse arvele nende soetusmaksumuses, mis sisaldab kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi. Lühiajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalised finantskohustused kajastatakse bilansis maksmisele kuuluvas summas.

Tegevuse sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna siis, kui laekumine on praktiliselt kindel ja sihtfinantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud. Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustisena. Vastavat kohustist kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine.

Tulud

Tulud kajastatakse kaupade müümise ja teenuste osutamise järel, kui omand on läinud üle müüjalt ostjale, tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline ja tehinguga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärselt hinnata.

Seotud osapooled

Seotud osapooltena käsitletakse juhatuse ja nõukogu liikmeid, nende lähisugulasi ning pereliikmeid.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2024	31.12.2023
Sularaha kassas	1	1 193
Tähtajalised hoiused	677 000	677 000
Arvelduskontod	249 109	217 523
Arveldusdeposiidid	1 548	1 500
Kokku raha	927 658	897 216

Tähtajalised hoiused

LHV pangas kaks hoiust - 77 000 eurot lõpptähtajaga 05.01.2026, intress 3,2%, tagatud hoius Eesti Mesinike Liidule antud projekti ettemaksu tagatiseks (hoiusepant)

- 100 000 eurot lõpptähtajaga 29.02.2024, intress 4,0%

COOP pangas kolm hoiust summas 500 000 eurot, lõpptähtajaga 08.06.2024, intress 5,0%

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2024	12 kuu jooksul	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	36 037	36 037	
Ostjatelt laekumata arved	36 037	36 037	
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	28 392	28 392	4
Muud nõuded	278 883	278 883	
Intressinõuded	17 536	17 536	
Viitlaekumised	261 347	261 347	
Ettemaksed	224 991	224 991	
Tulevaste perioodide kulud	24 991	24 991	
Muud makstud ettemaksed	200 000	200 000	
Kokku nõuded ja ettemaksed	568 303	568 303	
	31.12.2023	12 kuu jooksul	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	58 278	58 278	
Ostjatelt laekumata arved	58 278	58 278	
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	12 106	12 106	
Muud nõuded	505 956	505 956	
Intressinõuded	17 172	17 172	
Viitlaekumised	488 784	488 784	
Ettemaksed	19 523	19 523	
Tulevaste perioodide kulud	19 523	19 523	
Kokku nõuded ja ettemaksed	595 863	595 863	

Viitlaekumised on laekumata tulud, mille kulud on 31.12 seisuga tehtud, aga toetused laekuvad 2025.a aasta jooksul: PRIA turuarendustoetus SIAL messi eest, PIP toetused, Breed Expo2, Sustanaible Silage, BASCIL, FARM,METK

Muud ettemaksed 200 000 eurot on tasutud ettemaks kinnisvara soetamiseks (büroo). Kehtiva müügilepingu summa on 972 779 eurot, lõplik maksumus selgub peale lepingumuudatuse sõlmimist.

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(eurodes)

	31.12.2024		31.12.2023	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Käibemaks	2 128		3 398	
Üksikisiku tulumaks		10 861		10 399
Erisoodustuse tulumaks	64		186	
Sotsiaalmaks		24 316		21 460
Kohustuslik kogumispension		741		614
Töötuskindlustusmaksed		1 287		1 095
Ettemaksukonto jääk	26 200		8 522	
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	28 392	37 205	12 106	33 568

Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud

(eurodes)

		Kokku	
		Aktsiad ja osad	
31.12.2022	20 000		20 000
31.12.2023	20 000		20 000
		Kokku	
		Aktsiad ja osad	
31.12.2023	20 000		20 000
31.12.2024	20 000		20 000

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS aktsiad

Lisa 6 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2024	2023
Kasutusrendikulu	4 587	4 455

Kasutusrendil kaks sõiduautot kogumaksumusega 45552 eurot. Lepingute lõpp 05.05.2025

Lisa 7 Võlad ja ettemaksed
(eurodes)

	31.12.2024	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	14 704	14 704	
Võlad töövõtjatele	17 624	17 624	
Maksuvõlad	37 205	37 205	4
Muud võlad	157	157	
Muud viitvõlad	157	157	
Saadud ettemaksed	16 185	16 185	
Kokku võlad ja ettemaksed	85 875	85 875	
	31.12.2023	12 kuu jooksul	Lisa nr
Võlad tarnijatele	29 919	29 919	
Võlad töövõtjatele	13 423	13 423	
Maksuvõlad	33 568	33 568	
Muud võlad	11	11	
Intressivõlad	11	11	
Kokku võlad ja ettemaksed	76 921	76 921	

Lisa 8 Annetused ja toetused
(eurodes)

	2024	2023
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	188 000	180 000
turuarendustoetus	237 074	200 412
erinevad foorumid	0	4 860
Poshbee	0	-1 270
Sustainable Silage	108 699	93 447
LIFE	0	34 778
Breed Expo	88 315	72 507
RITA haridusnõunik	0	7 965
PIP-Ü	206 915	392 870
BASCIL	43 727	29 736
FARM	20 440	0
Gruusia	21 786	0
Kokku annetused ja toetused	914 956	1 015 305
sh eraldi riigieelarvest	188 000	180 000

Lisa 9 Tulu ettevõtlusest

(eurodes)

	2024	2023
tulu teenuste müügist	33 706	31 800
TEM ja TM tulud	33 151	35 049
messide tulud	118 827	154 128
osalustasud	111 171	118 348
mitmesugused tulud	35 180	10 504
kutseeksamid	51 290	51 866
foorumid	4 781	14 140
muud tulud	4 800	0
Kokku tulu ettevõtlusest	392 906	415 835

Tulud teenuste müügist on Eesti Põllumajanduse Aastanäituse messiteenuste müügitulud, Tunnustatud Eesti Toidu litsentsilepingute tulud

Lisa 10 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud

(eurodes)

	2024	2023
Transpordikulud	26 494	27 519
Mitmesugused bürookulud	20 558	16 196
Lähetuskulud	63 719	58 666
Koolituskulud	19 186	57 525
messidel osalemine	371 811	372 785
reklaamikulud	17 095	23 373
infotehnoloogiakulud	3 806	14 885
infomaterjalid, juriidilised kulud	37 905	2 521
info ostmise kulud	52 423	47 656
kommunaalkulud	54 502	48 645
TEM projekt	643	4 898
projektide kulud	33 555	18 042
seminaride korraldamine	112 251	123 325
infomaterjalid	0	12 683
nõustamine	0	17 528
Muud	800	5 792
Kokku sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	814 748	852 039

Lisa 11 Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2024	2023
pangateenused	1 549	716
vastuvõtu- ja esinduskulud	36 530	37 704
liikmemaksud	21 541	20 900
tervise edendamise kulud	3 336	3 359
Muud	0	5 511
Kokku mitmesugused tegevuskulud	62 956	68 190

Lisa 12 Tööjõukulud

(eurodes)

	2024	2023
Palgakulu	522 550	524 841
Sotsiaalmaksud	176 984	177 692
Kokku tööjõukulud	699 534	702 533
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	16	17

Lisa 13 Muud kulud

(eurodes)

	2024	2023
Trahvid, viivised ja hüvitised	22	4
ettevõtlusega mitteseotud kulud	3 073	2 320
Muud	7 292	2 400
Kokku muud kulud	10 387	4 724

Lisa 14 Intressitulud

(eurodes)

	2024	2023
Intressitulu hoiustelt	27 408	17 172
Muud intressitulud	5 689	5 777
Kokku intressitulud	33 097	22 949

Lisa 15 Seotud osapooled

(eurodes)

Liikmete arv majandusaasta lõpu seisuga		
	31.12.2024	31.12.2023
Füüsilisest isikust liikmete arv	0	5
Juriidilisest isikust liikmete arv	164	145

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

LÜHIAJALISED	31.12.2024	31.12.2023
Nõuded ja ettemaksed		
Asutajad ja liikmed	11 598	3 029
Kokku nõuded ja ettemaksed	11 598	3 029
Võlad ja ettemaksed		
Asutajad ja liikmed	438	9 729
Kokku võlad ja ettemaksed	438	9 729

MÜÜDUD	2024		2023	
	Kaubad	Teenused	Kaubad	Teenused
Asutajad ja liikmed		142 424		107 056
Kokku müüdnud		142 424		107 056

OSTETUD	2024		2023	
	Kaubad	Teenused	Kaubad	Teenused
Asutajad ja liikmed	379	24 946	13 957	8 483
Kokku ostetud	379	24 946	13 957	8 483

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused		
	2024	2023
Arvestatud tasu	90 214	90 378

Müügid seotud osapooltega on EPA messiteenuste ja toidukvaliteedi lepingute müük
Ostud seotud osapooltega on infopäevade ning seminaride korraldamisega seotud kulud

Aruande digitaalallkirjad

Aruande lõpetamise kuupäev on: 31.05.2025

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (registrikood: 80007884) 01.01.2024 - 31.12.2024 majandusaasta aruande andmete õigsust on digitaalselt kinnitanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
KERLI ATS	Juhatuse liige	03.06.2025

Aruande üldkoosoleku kinnitamise staatus

Üldkoosoleku poolt kinnitatud

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda üldkoosolekule

Arvamus

Oleme auditeerinud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (ühing) raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31.detsember 2024 ning tulemiaruanne, rahavoogude aruannet ja netovara muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ja raamatupidamise aastaaruande lisasid, sealhulgas märkimisväärsete arvestuspõhimõtete kokkuvõtet.

Meie arvates kajastab kaasnev raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt ühingu finantsseisundit seisuga 31.detsember 2024 ning sellel kuupäeval lõppenud aasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meie kohustusi vastavalt nendele standarditele kirjeldatakse täiendavalt meie aruande osas „Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga”. Me oleme ettevõttest sõltumatud kooskõlas kutseliste arvestuseksperptide eetikakoodeksiga (Eesti) (sh sõltumatuse standardid), ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt nendele nõuetele. Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie arvamusele.

Muu informatsioon

Juhtkond vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon hõlmab tegevusaruannet, kuid ei hõlma raamatupidamise aastaaruannet ega meie vandeauditori aruannet. Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei tee selle kohta mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses meie raamatupidamise aastaaruande auditiga on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon lahkneb oluliselt raamatupidamise aastaaruandest või meie poolt auditi käigus saadud teadmistest või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud.

Lisaks on meie kohustus avaldada, kas tegevusaruandes esitatud informatsioon on vastavuses kohalduvate seaduses sätestatud nõuetega.

Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on eespool toodu osas oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud sellest faktist aru andma.

Meil ei ole sellega seoses millegi kohta aru anda ning avaldame, et tegevusaruandes esitatud informatsioon on olulises osas kooskõlas raamatupidamise aastaaruandega ning kohalduvate seaduses sätestatud nõuetega.

Juhtkonna kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhtkond kohustatud hindama ettevõtte suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana, esitama infot, kui see on asjakohane, tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhtkond kavatseb kas ettevõtte likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja vandeauditori aruanne, mis sisaldab meie arvamust. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise eksisteerimisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) läbiviidud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Kasutame auditeerides vastavalt rahvusvaheliste auditeerimise standarditele (Eesti) kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi käigus. Me teeme ka järgmist:

- teeme kindlaks ja hindame raamatupidamise aastaaruande kas pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid, kavandame ja teostame auditiprotseduuri vastuseks nendele riskidele ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, mis on aluseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, info esitamata jätmist, vääresitiste tegemist või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi puhul asjassepuutuvast sisekontrollist, et kavandada nendes tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamiseks ettevõtte sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhtkonna arvestushinnangute ja nendega seoses avalikustatud info põhjendatust;
- teeme järelduse juhtkonna poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärsed kahtlused ettevõtte

suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui me teeme järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad vandeaudiitori aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski kahjustada ettevõtte suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana;

- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis.

Me vahetame nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, infot muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas mistahes sisekontrolli märkimisväärsete puuduste kohta, mille oleme tuvastanud auditi käigus.

Liina Tamm

Vandeaudiitori number 559

Audit Advisory OÜ

Audiitorettevõtja tegevusloa number 96

Paadi tee 3, Haabneeme alevik, Viimsi vald, Harju maakond, 74001

04.06.2025

Audiitorite digitaalallkirjad

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (registrikood: 80007884) 01.01.2024 - 31.12.2024 majandusaasta aruandele lisatud audiitori aruande on digitaalselt allkirjastanud:

Allkirjastaja nimi	Allkirjastaja roll	Allkirja andmise aeg
Liina Tamm	Vandeaudiitor	04.06.2025

Tegevusalad

Tegevusala	EMTAK kood	EMTAK versioon	Põhitegevusala
Muude ettevõtjate ja tööandjate organisatsioonide tegevus	94119	EMTAK 2025	Jah